

DESPRE APLICAREA NOII ORTOGRAFII ÎN PUBLICAȚIILE NOASTRE ¹

DE

LUIZA și MIRCEA SECHE

Încă de la înființarea sa, în 1948, Academia Republicii Populare Romîne și-a înscris în plan, ca o sarcină de mare importanță, *reforma ortografiei*. Vechea Academie, deși a reformat de mai multe ori ortografia limbii romîne a păstrat totuși, pînă în ultimele reguli ortografice (din 1932), numeroase consecvențe și vădite tendințe etimologice. Pe de altă parte, ea nici n-a reușit vreodată să-și impună ortografia: fiecare scriitor și fiecare publicație aveau de obicei reguli ortografice proprii. Normele scrierii limbii naționale nu erau deci fixate, fluctuațiile și contradicțiile erau derutante. O dată cu apariția epocalei lucrări a lui I. V. Stalin, « Marxismul și problemele lingvisticii » — însemnătatea unei ortografii științifice, care să redea cît mai simplu și mai exact limba vorbită, a devenit cu totul evidentă. S-a subliniat, cu acel prilej, că limba națională unică trebuie să aibă norme bine fixate și unice pentru toți membrii națiunii, pentru a-și putea îndeplini în mod cît mai desăvîrșit funcțiile ei multiple. Afirmația este valabilă nu numai pentru limba vorbită, ci și pentru forma scrisă.

Luînd în considerație necesitățile existente — secția de știința limbii, literatură și arte a Academiei Republicii Populare Romîne a alcătuit un proiect

¹ În lucrarea de față s-au folosit următoarele abrevieri: C. = Contemporanul, revistă; D.O. = Mic dicționar ortografic. Ediția a II-a. Editura Academiei R.P.R., 1954; G. L. = Gazeta literară, revistă; I. B. = Informația Bucureștilui, ziar; M. = Munca, ziar; M. G. = Maxim Gorki. Material pentru manifestările cercurilor ARLUS. Consiliul General ARLUS, 1954; P.R. = Programul de radio, revistă; P. = Buletin de participare la concursul Pronosport; R.L. = România liberă, ziar; S. = Știința, ziar; S. P. = Sportul popular, ziar; S. R. = Steagul roșu, ziar; V. R. = Viața romînească, revistă.

de reformă a ortografiei care a fost dat publicității, în vara anului 1952, în revista « Contemporanul », pentru a fi supus discuției publice.

După îndelungate dezbateri în presă, proiectul noii ortografii a primit o formă definitivă. Trei sînt principiile care stau la baza acestei opere:

1. Schimbările introduse urmăresc simplificarea și unificarea ortografiei noastre, iar nu schimbarea ei radicală, deoarece o astfel de schimbare ar fi produs perturbări serioase, îngreunînd comunicarea în scris între membrii comunității lingvistice.

2. Ortografia nouă urmărește să redea, în măsura posibilităților, pronunțarea; cu alte cuvinte ea se bazează în primul rînd pe principiul fonetic.

3. Ortografia nouă urmărește să redea pronunțarea literară, înlăturînd, pe cît posibil, fluctuațiile și recomandînd numai una dintre variantele lexicale existente în limbă.

În forma sa definitivă, noua ortografie s-a transformat în hotărîre de stat. La 16 septembrie 1953 a fost dată publicității Hotărîrea Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romîne pentru aplicarea noilor norme ortografice ale limbii romîne. Începînd cu data de 1 aprilie 1954, conform acestei Hotărîri, editurile au aplicat noua formă ortografică tuturor manuscriselor date la tipar, cu excepția unor manuale școlare și a revistelor pentru copii. La începutul anului 1954 a apărut, în redactarea Institutului de lingvistică din București, Micul dicționar ortografic, îndreptar pentru aplicarea noilor norme ortografice cuprinzînd și un index al cuvintelor care prezintă greutăți la scriere. Cu Micul dicționar ortografic s-a făcut un serios pas înainte în aplicarea concepției marxiste despre limbă, în lupta pentru cultivarea limbii noastre, pentru unificarea formelor ei.

Au trecut, de la apariția acestei lucrări îndrumătoare, mai multe luni. Periodicele mai întîi (unele încă înainte de 1 aprilie), cărțile mai apoi, în fine afișele, firmele noi și orice cuvînt tipărit, au fost prezentate în ortografie nouă.

Articolul de față nu își propune însă să sublinieze meritele evidente ale editurilor; tipografiilor etc. în aplicarea corectă a noilor norme ortografice; el consideră, dimpotrivă, că face un mai bun serviciu aceluia care aplică astăzi noua ortografie, dacă le arată greșelile lor, îndeosebi greșelile repetate.

O primă observație care se poate face, după o răsfoire mai atentă a ultimelor publicații ieșite de sub teascu tipografiilor, este că în general ele nu greșesc atunci cînd au de aplicat normele esențiale ale noii ortografii, dar că, pe de altă parte, dovedesc o insuficientă cunoaștere a amănuntelor acestei reforme și nu consultă consecvent nici indexul de cuvinte al Micului dicționar ortografic, care adesea i-ar ajuta.

Una dintre hotărîrile importante privind ortografia limbii romîne este astfel enunțată în Micul dicționar ortografic:

« Diftongul *ie*, la început de cuvînt și după vocală, se va scrie *ie* » (D.O., pag. 7). Greșeala pe care o fac unele publicații ale noastre, în legătură cu acest

principiu, constă în redarea diftongului *ie* prin *e*, atunci cînd *ie* urmează după o vocală:

« *Chefuesc* de pe urma trudei noastre » (M. G., pag. 17).

« Oamenii de știință a căror viață și muncă neobosită *constitue* o pildă » (P.R., 8. X. 1954, pag. 8/3).

« *Retrăesc* în mintea lor suferințele și luptele de odinioară » (M., 8. X. 1954, pag. 2/1).

« În cinstea... zilei de 7 *Noembrie* » (P. R., 8. X. 1954, pag. 7/1).

« E o *ploae* de vară » (I.B., 20. X. 1954, pag. 2/1).

« Ciocnirea ascuțită între *boerii* dregători și țar » (G.L., 21. X. 1954, pag. 2/5).

Uneori nu se respectă nici anexa acestei reguli, care spune: « În cuvintele în care nu se rotește *ie*, ci *e* [adică de obicei în neologismele recente], se va scrie *e* (*creez, idee, alee...*) » (D. O., pag. 7).

« *Ideea* » devine totuși « *ideie* » în mai multe publicații. De exemplu:

« *Ideia* subiectivismului absolut » (V. R., nr. 7, 1954, pag. 398/2).

Micul dicționar ortografic a rezolvat problema grea a fluctuațiilor de pronunțare *s-z*. Dicționarul hotărăște, la punctul 10 al normelor sale generale: « Înainte de *b, d, g, v*, nu se va scrie *s*, ci *z*, așa cum se pronunță » (D. O., pag. 7). Excepție de la această regulă fac doar unele neologisme ca: *aisberg, jurisdicție* etc. Publicațiile greșesc adesea din acest punct de vedere, deși au avut posibilitatea, și aici, să consulte indexul de cuvinte al dicționarului ortografic, pentru a rezolva ezitățile. Exemplele sînt numeroase:

« Lupta muncitorilor de la o mină de *asbest* » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 4/4)

« Măcăitul miilor de rațe și de gîște aduce *svon* despre bogăția de păsăret » (P. R., 8.X.1954, pag. 5/1).

« Sfidarea *asvîrlită* soarelui » (V.R., nr. 7, 1954, pag. 399/4).

« Vinele tîmplelor îi *svicneau* » (M. G., pag. 15).

« O apucă de guler și o *sgîlții* » (M.G., pag. 18).

« Le *asvîrleau* cît colo » (M.G., pag. 18).

« *Sbuciumul* vieții unui om simplu » (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/2).

« Dickens... *desvăluie* unul din multele tablouri observate în realitatea epocii sale » (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/2).

Noile norme privind ortografia limbii romîne hotărăsc, între altele, în continuare: « După litera *ș* a particulei de la sfîrșitul pronumelor și adverbelor se va scrie *-i* (*același, aceeași, aceiași...*) » (D.O., pag. 7). Și totuși nu o singură dată am întîlnit în revista « *Viața romînească* » forme de felul următor:

« În *acelaș* timp » (nr. 7, 1954, pag. 399/2).

Iar pe ultima pagină a programului piesei « *Îndrăgostiții* », care se prezintă în actuala stagiune pe scena Teatrului național « I. L. Caragiale », citim:

« În *acelaș* timp piesa cuprinde, ca o problemă centrală... »

În mod just a fost înțeleasă suprimarea consoanelor duble fără valoare

fonetică din ortografia limbii române. Oarecum dificilă rămîne problema tratării grafice a cuvintelor compuse cu prefixul *în-*, în care prefixul amintit se întîlnește cu consoana inițială *n-* a rădăcinii cuvîntului cu care intră în compunere. În asemenea situații s-a hotărît păstrarea dublului *n*, în cazul cînd cele două elemente ale cuvîntului pot fi simțite de sine stătătoare, dar suprimarea unuia din cei doi *n* în cazul în care nu mai pot fi sesizate aceste elemente componente. Așadar, vom scrie *înnoda* și *înnopta* — pentru că *nod* și *noapte* există în limbă și ca elemente izolate, de sine stătătoare, dar *înota* și *îneca*, pentru că aici nu mai pot fi despărțite elementele componente. Uneori publicațiile noastre fac greșeala de a trata această a doua categorie de cuvinte ca pe cea dintîi, menținînd dublul *n* acolo unde el nu are ce căuta. Să exemplificăm:

« O pîclă *înnecăcioasă* de groază » (M.G., pag. 18).

« Nu vom *înneca* adevărul în sînge » (M. G., pag. 19).

O serie de probleme de amănunt sînt clarificate de Micul dicționar ortografic în capitolul « Reguli de ortografie » — care sistematizează un bogat material pe subîmpărțiri utile: « Fonetica și problemele ortografiei », « Gramatica și problemele ortografiei », « Formarea cuvintelor și ortografia » etc.

Trei sînt greșelile oarecum consecvente ale publicațiilor noastre, legate de subcapitolul « Fonetica și problemele ortografiei »:

Mai întîi, rezolvarea problemei scrierii lui *s* înainte de *l*, *m* sau *n*. Cităm din Micul dicționar ortografic regula corespunzătoare: « Înainte de *l*, *m*, *n*, se scrie în unele cuvinte *s*, iar în altele *ș*, potrivit cu rostirea literară ». . . (pag. 34). Datoria celor care scriu era deci să consulte, în asemenea cazuri, la cea mai mică îndoială, indexul de cuvinte al dicționarului, lucru pe care nu l-au făcut întotdeauna. Rezultatul a fost că multe cuvinte a căror pronunțare e indicată de index cu *ș*, figurează în texte cu grafia *s*, și invers. De pe aceeași pagină a ziarului « România liberă » extragem două exemple:

« *Miazme* otrăvitoare » (8. X. 1954, pag. 2/6).

« *Zmulgînd* aplauzele admirative ale spectatorilor » (pag. 2/1).

Și un exemplu cu greșeala inversă:

« Întocmește un plan *îndrășneș* » (P.R., 8. X. 1954, pag. 5/1).

În al doilea rînd, rezolvarea fluctuațiilor *j-g* în cuvintele în care apare sufixul *-aj*. Dicționarul ortografic hotărăște în această privință: « Se scriu cu *j* cuvintele în care apare sufixul *-aj*: *abataj*, *afișaj*, *aliaj*, *avantaj*, *curaj*, *foraj*, *instructaj*, *mesaj*, *pasaj*, *personaj* » (pag. 32). Și totuși, « *peisaj* » devine « *peisagiu* », iar « *personaj* » apare cu ortografia « *personagiu* » în textele următoare:

« *Peisagiul* rus » (P. R., 8. X. 1954, pag. 8/2).

« *Personagiu* literar » (V. R., nr. 7, 1954, pag. 398/1, dat tot acolo, la pag. 401/2, pluralul *personaje*; cf. și M. G., pag. 25, unde se indică « *personagiile* » piesei « Dușmanii » de Maxim Gorki).

În al treilea rînd, rezolvarea problemei scrierii cu *cv* și *cu* a neologismelor. În această privință Micul dicționar ortografic stabilește trei soluții:

O parte din neologismele limbii române care în limba de origine erau scrise cu *qu*, se vor scrie cu *cv* (*cvartet*, *acvariu* etc.); o altă parte vor fi ortografiate cu *cu* (*acuarelă*, *ecuație*); altele, în fine, cu *ch* (*chintal*, *chintesență*), conform realităților fonetice ale limbii noastre. Confuzia se face între primele două ortografieri, și uneori una apare în locul celeilalte, ca în exemplul următor:

« Filme *adecuate* » (R.L., 8. X. 1954, pag. 2/6).

Se ridică în sfârșit o problemă care privește mai ales pe muncitorii tipografi: adesea se confundă între ele, în textele tipărite, literele *i* și *î*; rezultatul acestei confuzii — explicabilă prin asemănarea formală a celor două litere — este folosirea literei *i* în locul literei *î*, și invers. Iată doar câteva exemple:

« Meseriașii cooperatori *iși* *indeplinesc* angajamentele » (I.B., 7. X. 1954, pag. 1/2).

« *Intreprinderea* regională București » (I.B., 23. IX. 1954, pag. 1/6). În același ziar și pe aceeași pagină apare însă și *î* majusculă.

« *Întîmpinînd* pe ofițer cu cuvinte de arzătoare dojană » (M. G., pag. 23).

Colaborare *întern țională* » (S.P., 30. IX. 1954, pag. 1/1).

În subcapitolul următor al regulilor de ortografie din Micul dicționar ortografic se rezolvă problemele ortografiei legate de gramatică. Și din acest punct de vedere publicațiile noastre sînt mai vulnerabile în fața cîtorva reguli de amănunt, dar nu lipsite de importanță.

Se greșește destul de des la formarea genitiv-dativului articulat al substantivelor și adjectivelor feminine care, așa cum indică una din regulile ortografice ale Micului dicționar ortografic, « se formează adăugîndu-se articolul *i* la forma nearticulată: *casă*, *unei case* — *casei* (nu *casii*) » (pag. 38). În exemplele următoare această regulă nu este respectată:

« Primul punct al *ordinei* de zi » (R. L., 8. X. 1954, pag. 6/2).

« Acele cîntece revoluționare triste... nu făceau însă niciodată loc *dez-nădejdei* » (R.L., 8. X. 1954, pag. 2/5).

« Trupul *fetii* (V. R., nr. 7, 1954, pag. 429/2).

« Vaielele unei *nepuți* » (M. G., pag. 21).

Pe peronul Gării de nord s-au pus de curînd tabele indicatoare cuprînzînd îndatoririle cetățenilor care călătoresc cu trenul. Extragem și de aici un exemplu:

« Contravenienții vor fi tratați conform *legei* de exploatare C.F.R. ».

Mai multe erori ortografice sînt legate de categoria verbului. Este cunoscută tendința unor verbe de conjugarea a II-a de a trece la conjugarea a III-a. Micul dicționar ortografic a înregistrat această tendință în indicele său lexical: *a rămîne*, *a ține*, *a umple* — sînt foste verbe de conjugarea a II-a. Publicațiile noastre trec de limita acestei realități lingvistice și consideră deja stabilite la conjugarea a III-a o serie de verbe care fac parte, cel puțin deocamdată, din conjugarea a II-a. Confuziile se petrec mai ales la infinitiv, viitor și condițional:

«Pe pământul Chinei vor *apare* noi combinate metalurgice» (S.P., 30. IX. 1954, pag. 1/1).

«În cazul acesta ar *dispare* acel obstacol» (M., 8. X. 1954, pag. 4/4).

Numeroase confuzii se produc la scrierea persoanei a III-a singular a verbelor, mai ales la indicativul, conjunctivul și imperativul prezent.

«Și ce însemnătate are dacă ai să mănânci și tu bătaie...? Toată chestia e să nu «*miroase*» publicul nimica» (S. P., 30. IX. 1954, pag. 4).

«*Asvîrlă-l* afară» (M.G., p. 30; să se observe și ortografierea cu *s*).

La capitolul «Articolul enclitic» (pag. 37), Micul dicționar ortografic prevede: «Cînd primesc articolul enclitic *-a*, numele de zile *luni, marți, miercuri, vineri* se scriu *lunea, marțea* etc. Regula este aplicabilă și pentru multe alte cuvinte de același tip; un asemenea cuvînt este *cinci*, care în articularea enclitică feminină, devine (*a*) *cincea*. Ziarul «Sportul popular» greșește deci cînd, în două rînduri pe aceeași pagină, vorbește despre «a *cincia* aniversare de la proclamarea Republicii Populare Chineze» (30. IX. 1954, pag. 1).

Cu aceasta trecem la subcapitolul următor al regulilor de ortografie, intitulat «Formarea cuvintelor și ortografia».

O problemă de mare importanță, legată de acest subcapitol, este aceea a ortografierii cuvintelor cu dubla sufixație *-(ț)ie* și *-(ț)iune*. Problema nu poate fi rezolvată decît de la caz la caz. Pentru scrierea cu *-(ț)ie* sau cu *-(ț)iune* s-a avut în vedere criteriul istoric și tradiția literară. Indexul de cuvinte al Micului dicționar ortografic s-a condus, în fixarea formelor, de următoarele considerente: «sufixul *-(ț)ie* a intrat în limba noastră o dată cu cuvintele internaționale luate din limba rusă începînd din secolul al XVIII-lea: *administrație, expediție, formație, muniție*... Sufixul *-(ț)ie* s-a fixat temeinic în limba romînă. Sufixul *-(ț)iune* s-a răspîndit prin școala latinistă. El și-a făcut loc și în cuvintele mai vechi, care se fixaseră cu sufixul *-(ț)ie*: *administrațiune, expedițiune, formațiune*... (D.O., pag. 19). Uneori însă acest sufix apare ca singurul posibil sau acceptabil (*ficțiune, pasiune*). Indexul de cuvinte indică de altfel unica formă corectă în fiecare din aceste cazuri. Totuși, «cînd motive semantice au despărțit cele două tipuri de cuvinte, se poate folosi atît scrierea cu *-(ț)ie* cît și cea cu *-(ț)iune*: *divizie* (unitate militară) și *diviziune* (împărțire), *reacție* (chimică) și *reacțiune* (politică)»... (D.O., pag. 43). Și asemenea cazuri sînt semnalate de indexul de cuvinte. Care este greșeala frecventă pe care o fac publicațiile noastre la acest capitol? Considerînd poate că formațiile cu sufixul *-(ț)iune* sînt mai «savante», mai «prețioase», publicațiile noastre conferă adesea această sufixație și unor rădăcini lexicale care n-o mai pot accepta, deoarece dubletele corespunzătoare formate cu sufixul *-(ț)ie* sînt mai normale și mai viabile, în cazurile respective. Nenumărate erori de acest fel ar fi putut fi evitate prin consultarea indexului lexical al Micului dicționar ortografic. Spicuim numai cîteva din ele, avînd mai mult grijă diversității izvoarelor din care au fost culese și mai puțin a cantității lor:

« *Dirrecțiunea industrială poligrafică din Ministerul Culturii* » (I.B., 7. X. 1954, pag. 2/3).

« Participanții au *obligățiunea* să scrie cu cerneală » (P., nr. 28, 17. X. 1954).

« *Condițiuni* agrotehnice superioare » (M., 8. X. 1954, pag. 1/2).

« Sărbătorirea... are loc anul acesta în *condițiunile* pregătirilor intense »... (C., 1. X. 1954, pag. 1/6).

« *Condițiunile* în care a jucat echipa C.C.A. » (S.P., 18. X. 1954, pag. 3/2).

Problema scrierii cuvintelor compuse este tratată pe larg în subcapitolul amintit. Acest paragraf stabilește în esență următoarele:

a) Scrierea despărțită a prepozițiilor compuse (*de la, de lângă, de pe, pe la* etc. etc.), a unor locuțiuni prepoziționale (*din cauza, față de* etc. etc.), conjuncționale (*ca și cum, pentru ca să, de când* etc. etc.) și adverbiale (*de asemenea, de abia, de ajuns* etc. etc.). Sînt scrise textele noastre recente în acest fel? Numeroase abateri pot fi atestate în paginile publicațiilor de tot felul:

« *Deasemenea* tot în acest timp pot fi antrenanți țaranii muncitori » (R.L., 8.X. 1954, pag. 3/2).

« Îl cunoști mai *deaproape* » (M. G., pag. 27).

« *Deaceea* Miaskovski... spune într-o scrisoare » (P. R., 8. X. 1954, pag. 2/3).

« O iubesc *demult* » (M. G., pag. 34; cf. D.O., pag. 96: *de mult* — cînd răspunde la întrebarea: *de cînd?*).

« Îi îmbrînceau *înlături* » (M. G., pag. 18).

« Îl acceptă în întregime *odată cu...* » (P., nr. 28, 17. X. 1954, cf. D. O., pag. 129: *o dată cu*).

« Am spus *odată...* ce mai vreți de la mine? » (M. G., pag. 26).

« Să facem cunoscut *încăodată* peste hotare nivelul la care a ajuns arta romînească » (S., 19. X. 1954, pag. 2/1).

« *Niciun* călător nu izbutește să pună piciorul pe țarmul ei » (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/1).

« Excluși *dela* transport » (în înștiințarea afișată pe peroanele Gării de nord).

b) Scrierea cu liniuță de unire a prepoziției compuse *de-a* (în locuțiuni de felul lui *de-a binelea, de-a curmezișul, de-a latul* etc.), a locuțiunilor adverbiale formate din adjectivul demonstrativ *astă* + substantiv (*astă-vară, astă-seară*) și cele formate cu *dis-de* (*dis-de-dimineată*); tot cu liniuță se scriu și locuțiunile adverbiale formate din două substantive, două verbe, două ad- verbe, două interjecții, un substantiv și un adverb; de asemenea, substantivele compuse din verb + substantiv sau substantiv + verb (*tîrîie-brîu, gură-cască* etc.), adjectivele compuse (*roșu-portocaliu*), substantivele compuse în care părțile componente își păstrează fiecare individualitatea morfologică (*bună- credință*, genitiv-dativ (a) *bunei-credințe* etc.), numele de locuri compuse din două nume în cazul nominativ (*Popești-Leordeni*), în sfîrșit termenii tehnici compuși alcătuiți din cuvinte care există și independent în limba romînă (*anato-mo-patologic, cotă-parte* etc.).

Cea mai gravă greșeală care se face la aplicarea acestei reguli este legată de redarea prepoziției compuse *de-a* în locuțiuni; al doilea element al acestei prepoziții e smuls de la locul lui și sudat la cuvântul imediat următor, cuvântul respectiv transformându-se astfel într-un «nou» element lexical, inexistent în limba română. Verbul «*face*» în locuțiunea «*de-a face*» devine «*aface*», iar substantivul «*rînd(ul)*» în locuțiunea «*de-a rîndul*», devine «*arînd(ul)*». Cîteva exemple:

«*Țărănimea chineză a fost ținută secole de-arîndul în întuneric*» (S. P., 30. IX. 1954, pag., 7/3).

«*Aștepta zile de-arîndul pe stradă, adesea în frig și în ploaie*» (P.R., 17. X. 1954, pag. 8/2).

«*N-avem de aface aci cu o simplă declarație programatică*» (V. R., nr. 7, 1954, pag. 402/1).

Și greșeli de altă categorie:

«*Distribuirea cu regularitate de cote părți din beneficiu*» (R. L., 8. X. 1954, pag. 3/1).

«*Susnumiții au luat însemnate sume de bani*» (I. B., 23. IX. 1954, pag. 2/6; cf. D.O., pag. 151: *sus-numit*).

«*Susnumita trecea... diverse persoane care nu aveau dreptul la ajutor*» (I. B., 23. IX. 1954, pag. 2/3).

c) Scrierea într-un cuvînt a pronumelor și adjectivelor nehotărîte și a adverbelor formate cu *ori-*, *oare-*, *fie-* (*oricine*, *oarecum*, *fiece* etc.), a prepozițiilor compuse și locuțiunilor în care fuziunea s-a desăvîrșit în mod clar (*înspre*, *despre*, *așadar*, *încolo*, *astăzi*, *de vreme*, *laolaltă* etc.), în fine a substantivelor compuse în care părțile componente și-au pierdut individualitatea morfologică (*untdelemn*, *fărădelege*, *semicolonia'* etc.). Publicațiile abundă de greșeli legate de scrierea sudată a cuvintelor compuse:

«*Amenințarea ștreangului de-asupra capului*» (V. R., nr. 7, 1954, pag. 401/2).

«*Nici odată pînă acum halterofiliile noștri nu au obținut rezultate atît de bune*» (S. P., 27. IX. 1954, pag. 1/1).

«*Întinderea altă dată sălbatică a bălții*» (P.R., 8. X. 1954, pag. 5/1).

«*Radio jurnal*» (P. R., 17. X. 1954, pe toate paginile).

«*Directorul unei reviste semi-oficioase*» (G. L., 9. IX. 1954, pag. 4/1). E drept că acest cuvînt nu figurează în indexul de cuvinte al Micului dicționar ortografic, în schimb se înscriu aici o serie de compuse analoge: *semicircular*, *semifond* etc.

Regulile de ortografie ale Micului dicționar ortografic consacră un subcapitol special problemei transcrierii numelor și a cuvintelor din limba rusă. Se știe în cîte feluri grafice (uneori și fonetice) au fost redade, pînă în trecutul apropiat, numele proprii (și alte cuvinte) din limba rusă. O adevărată bătălie s-a dus pînă nu demult în legătură cu transcrierea literei rusești *k*.

Multă vreme pe copertele cărților traduse au figurat numele cunoscute ale lui *Gorchi*, *Maiacovschi*, *Calinin*, *Cataev*, *Cuprin*, nume ortografiate astfel pe motiv că limba română n-ar avea o literă proprie *k*, lucru complet nejust. Dar nu mică era surprinderea cititorilor când, în aceeași vreme, făceau cunoștință cu opere ale acelorași scriitori, aceiași și totuși... alții: *Gorki*, *Maiakovski*, *Kalinin* etc. etc. Opera lui *Kuprin* de pildă, figura în fișierele bibliotecilor, conform capriciului unor edituri la literele *K* și *C*. În această privință, ca și în celelalte, Micul dicționar ortografic a făcut un bun serviciu: optînd pentru transcrierea fidelă prin *k* romînesc a semnelui corespunzător din limba rusă (și din celelalte limbi care posedă această literă), s-a înlăturat posibilitatea unor fluctuații supărătoare și nemotivate. Dar aplicarea acestei hotărîri, deși lipsită de dificultăți, este încă departe de a fi generală. Răsfoiți o dată cu atenție «Programul de radio»; veți găsi nenumărate exemple:

«Arii din opere interpretate de Irina *Maslenicova*» (8. X. 1954, pag. 7/2).

«Cîntece de compozitorul sovietic *Tulicov*» (ib.).

«Soliștii sovietici Vladimir *Buncicov* și *Leocadia Maslenicova*» (ib.).

«*Șostacovici*... *Hrennicov*... *Serdjelicov*» (ib., pag. 2).

Alteori, transcrierea lui *k* se face... dar numai pe jumătate:

«*Maiacovski*» (V. R., nr. 7, 1954, pag. 398, 399).

Afișele Teatrului național «I. L. Caragiale» anunță spectacolul:

«Nunta lui *Krecinschi*».

Regretabilă și încă frecventă în «Programul de radio» este și transcrierea lui *ii* rusec prin *y*, transcriere care contravine regulilor noastre ortografice; iată un exemplu edificator:

«Aria lui *Elețky* din opera «Dama de pică» de *Ceaikovsky*» (8. X. 1954, pag. 34).

Procedeul este al limbii franceze: acolo orice *ii* rusec se transcrie prin *y* (egal cu *i* romînesc lung). Limba romînă însă nici nu are în alfabetul ei o asemenea literă (cf. D.O., pag. 21); și chiar dacă ar avea-o, n-ar fi corectă folosirea ei într-un asemenea caz.

Greșit aplicate sînt și cîteva reguli enunțate la subcapitolul «Scrierea cu litere majuscule». Pragraful 150 al acestui subcapitol este interpretat de unele publicații în mod mecanic, îngust. Acest paragraf are următoarea formulare: «Tot cu inițială majusculă se scriu cuvintele care denumesc o epocă istorică, un eveniment: *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie*, *Renașterea*, *Unirea*, ca și numele sărbătorilor: *7 Noiembrie*, *1 Mai*, *23 August*» (D.O., pag. 53). De aici, cîteva publicații au tras concluzia că *numai* aceste evenimente și *numai* aceste sărbători se scriu cu inițiale majuscule. Așa se explică de ce în texte care vorbesc despre sărbători dragi nouă — ca *9 Septembrie*, sărbătoarea națională a poporului bulgar, sau *1 Octombrie*, marea sărbătoare a poporului chinez, ziua proclamării Republicii Populare Chineze — cuvintele care denumesc aceste sărbători (și care nu figurează în lista dată de Micul dicționar

ortografic) au fost redatate cu inițiale minuscule în câteva publicații. Exemplele de mai jos nu sînt unicele:

« *1 octombrie*, cea de a cincea aniversare de la proclamarea R. P. Chineze... Ziua de *1 octombrie* a marcat desprinderea marelui popor chinez din lanțurile imperialismului » (S.P., 30. IX. 1954, pag. 1).

« Istorică victorie de la *9 septembrie* » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 3/2).

Noua ortografie hotărăște scrierea cu inițială majusculă a titlurilor instituțiilor, întreprinderilor, publicațiilor etc.; în cazul cînd titlul este format din mai multe cuvinte, se scrie cu inițială majusculă numai primul cuvînt al titlului: « Școala medie de pielărie, Institutul de istorie literară și folclor » (D.O., pag. 53). De data aceasta unele publicații greșesc în sens invers față de situația amintită mai sus; ele acordă inițiale majuscule întregului titlu al instituției. Dăm mai multe exemple greșite dintr-un singur număr al ziarului « Informația Bucureștiului »:

« Salariați ai Institutului de *Proiectări* » (23. IX. 1954, pag. 2/5).

« Institutul de *Agronomie*, Institutul *Politehnic*, Institutul de *Construcții* » (pag. 2/3).

« Vicepreședinte al Sfatului *Popular* » (pag. 1/4; dar pe aceeași pagină, coloana întâi: « *sfatul popular* al comunei », iar la pagina 2/5: « *sfatul popular* Tudor Vladimirescu »).

Adeseori un cuvînt nu se termină la sfîrșitul rîndului; o parte din el trece atunci pe rîndul următor, dar fragmentarea cuvîntului nu se face după criterii întîmplătoare, ci prin despărțirea lui în silabe. Regulile de despărțire a cuvintelor în silabe sînt cu precizie formulate într-un subcapitol special al Micului dicționar ortografic. Interesant pentru noi este mai ales punctul *c* al acestui subcapitol: « Dacă vocala e urmată de două sau mai multe consoane, prima consoană trece la silaba dinainte, cealaltă, sau celelalte, la silaba următoare (excepțiile se vor vedea mai jos) » (D.O., pag. 54). La această regulă sînt patru categorii de excepții, pe care nu le mai pomenim aici.

Nenumărate abateri pot fi spicuite în mai fiecare publicație răsfoită cu sau fără atenție deosebită. Ele supără privirea și mai ales calcă o regulă obligatorie: principiul silabic.

Dăm câteva exemple:

« Specificul actualei etape a luptei pentru *cons-truirea* comunismului » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 1/5).

« Țara *noa-stră* » (G. L., 9. IX. 1954, pag. 4/6).

« Emisiunea... » « Prietena *noa-stră* cartea » (P. R., 8. X. 1954, pag. 8/4).

« S-a împlinit anul *ace-sta* un veac » (P. R., 8. X. 1954, pag. 8/3).

« Au *exi-stat* chiar legături directe între el și chimiștii ruși » (C., 10. IX. 1954, pag. 5/1).

« Să lipsea-scă clasa muncitoare de o conducere unitară » (M., 8. X. 1954, pag. 2/3).

« Monolog teatral... al lui *Mefi-stofel* » (V. R., nr. 7, 1954, pag. 401/1).

Ultimele noastre observații vor privi două probleme care aparțin punctuației: întrebuițarea virgulei și a liniuței de unire.

Problemă complexă și grea, asupra căreia Micul dicționar 'ortografic ar fi putut insista mai mult, folosirea virgulei este totuși elucidată, în punctele ei generale, de acest dicționar. Luînd în considerație numai jaloanele principale enunțate acolo și tot avem motive să credem că publicațiile noastre nu le-au folosit în suficientă măsură. Există în publicațiile noastre greșeli de amîndouă felurile: absențe de virgule sau virgule inutile.

Virgule inutile între subiect și predicat:

« Tov. Buzoianu, a scos în evidență faptul că... » (I. B., 23. IX. 1954, pag. 2/2).

« Munca tractoriștilor și mecanicilor, dă rezultate dintre cele mai bune » (R. L., 8. X. 1954, pag. 1/2).

« Întreprinderea regională de construcții București, a terminat zilele acesteia lucrările... » (I. B., 23. IX. 1954, pag. 1/6).

Absența virgulei între cuvintele (sau propozițiile) incidente și părțile propoziției înăuntrul căreia se află:

« Pătru Voinicul izbutește să afle taina fetelor de împărat... și de-aici ca în poveste, încă tare mult mai este » (P. R., 8. X. 1954, pag. 8/1).

« Nu de prea mult timp la Washington, în clădirea cu 5 laturi pe nume Pentagon cei mai de vază comandanți ai armatei americane au fost nevoiți să studieze... » (C., 1. X. 1954, pag. 6/1).

« A fost posibil ca unii tineri, care înainte nu practicau nici un sport să devină astăzi sportivi activi » (S. P., 30. IX. 1954, pag. 1).

« În scopul apărării intereselor sale burghezo-moșierimea încearcă în acei ani să lipsească proletariatul de orice sprijin ». (M., 8. X. 1954, pag. 2/2).

« Ca urmare a celor hotărîte un număr de 16 familii de țărani muncitori... și-au unit suprafața de 19 hectare » (S. R., 8. X. 1954, pag. 2/1).

Sîntem departe de a epuiza cazurile posibile în care virgula lipsește sau figurează în mod greșit. Credem însă că cele două situații fundamentale amintite sînt concludente.

Mult mai rare — de altfel și explicabil — sînt abaterile de la normele privind folosirea liniuței de unire. Greșeala care se face aici provine din cunoașterea imperfectă, din partea aceluia care scrie, a categoriilor lexicale. Se întîmplă cu alte cuvinte următorul fenomen: se confundă mai întîi două sau mai multe cuvinte care se pronunță împreună — cu un întîmplător *omonim* așa se explică ortografierea « *Mie* dragă țara mea », nume de spectacol apărut pe firma luminoasă de la Teatrul armatei din strada Uranus; în al doilea rînd—

se rupe un element lexical indivizibil în două sau mai multe părți care au, întâmplător, corespondente în lexicul limbii române; așa se explică enunțarea: «După *ce-o-ți* intra în facultate, veniți și voi» (S. P., 30. IX. 1954, pag. 4), în care «*o-ți*» este de fapt viitorul popular «*oți*» al verbului «*a fi*», cuvânt indivizibil și neavînd nimic comun cu *o* și *ți*, elemente lexicale de sine stătătoare.

Faptele enumerate mai sus nu au avut pretenția să epuizeze întreg materialul și toate aspectele pe care le poate pune aplicarea noii ortografii a limbii române în publicațiile noastre. De altfel lucrul acesta nu ar fi numai imposibil, dar și inutil. Folosind material puțin, dar, pe cît posibil, variat, am urmărit mai mult scopuri imediate: am vrut anume să se zădărească pe toți iubitorii scrisului de greșelile care se mai fac, de punctele slabe din ortografia unor publicații¹, de posibilitățile de lichidare a erorilor, de căile de îmbunătățire neconținută a aplicării noii ortografii în aceste publicații, și în altele. Limba literară scrisă are datoria să fie exemplară și sub aspectul ei ortografic. La aceasta se poate ajunge printr-un efort susținut și printr-o pregătire temeinică. Pe de altă parte, se așteaptă de la specialiștii lingviști o ediție mare a actualului «Mic dicționar ortografic», care să adîncească și să elucideze deopotrivă cazurile generale și cele de amănunt.

¹ Majoritatea materialelor cercetate sînt periodice — și faptul nu este întâmplător; am socotit că periodicele înregistrează mai repede noul, că ele popularizează în primul rînd, în această perioadă, noua ortografie.